

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหนังสือการ์ตูนสาระพุทธศาสนา เรื่อง พุทธโอวาท 3 เพื่อส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดห้วยทราย อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับหนังสือการ์ตูน

- 1.1 ความหมายของหนังสือการ์ตูน
- 1.2 ลักษณะและส่วนประกอบที่ดีของหนังสือการ์ตูน
- 1.3 หลักการสร้างหนังสือการ์ตูน
- 1.4 เทคนิคการสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม
- 1.5 หลักเกณฑ์การประเมินหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม

2. การใช้การ์ตูนเพื่อประกอบการเรียนการสอน

- 2.1 ลักษณะของการ์ตูนประกอบการเรียนการสอน
- 2.2 วิธีเลือกใช้การ์ตูนประกอบการเรียนการสอน
- 2.3 หนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็ก
- 2.4 เนื้อเรื่องที่ดีสำหรับเด็ก
- 2.5 ประโยชน์ของหนังสือการ์ตูน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในส่วนของสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม

- 3.1 ความสำคัญของสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 3.2 ปัญหาของสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่อง พุทธโอวาท 3

- 4.1 ความหมายของพุทธโอวาท 3
- 4.2 ความสำคัญของพุทธโอวาท 3

4.3 ลักษณะของพุทธโอวาท 3 ได้แก่ การทำความดี (เบญจธรรม) ละเว้นความชั่ว (เบญจศีล) ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (การฝึกจิต)

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องคุณธรรมพื้นฐาน

5.1 ความหมายของคุณธรรม

5.2 ความสำคัญของคุณธรรม

6. เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โรงเรียนวัดห้วยทราย อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือการ์ตูน

ความหมายของหนังสือการ์ตูน

นักวิชาการเห็นความสำคัญของการใช้การ์ตูนในการเรียนการสอน และการ์ตูนมีบทบาทในชีวิตประจำวันจะช่วยกระตุ้นให้เด็กสนใจและอยากอ่านหนังสือเพราะหนังสือการ์ตูนมีรูปภาพและสีสันที่น่าสนใจ จึงมีผู้สนใจศึกษา และให้ความหมายของการ์ตูนไว้ดังนี้

เบญจมาศ สุชาติวุฒิ (2535, หน้า 38) การสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนคุณธรรม หมายถึง การสอนที่ผู้ศึกษาทำการสอน โดยการเขียนหนังสือการ์ตูนเป็นสื่อประกอบการสอน ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุป โดยในเนื้อเรื่องหนังสือจะเขียนเกี่ยวกับคุณธรรมในหลักจริยธรรมที่ควบคุมพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ของสังคม ยุทธศิลป์ เข้มเจริญ (2535, หน้า 9) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมโนรม 8 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการอ่านหนังสือเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ สูงกว่าก่อนการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประยูร จรรยาวงษ์ (2536, หน้า 165) อดิตนักเขียนการ์ตูนล้อการเมืองของไทยเคยได้รับรางวัล แม็กไซไซ ได้ให้ความหมายของคำว่าการ์ตูนคือภาพ โย้ โย้ ภาพไม่เหมือนของจริง จะเป็นคน สัตว์ หรือ สิ่งของ อะไรก็ตาม ที่มันวิกล วิการผิดไปจนภาพธรรมดา ส่วนวัชรภรณ์ วัตรสุข (2537, หน้า 10) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หนังสือเรียนเล่มเล็กเพื่อ เสริมการเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อหนังสือเรียนเล่มเล็ก พบว่าครูมีความเห็นว่าสามารถ ใช้พัฒนาการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และเหมาะสมกับนักเรียน ในวันนี้ สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นว่าชอบที่จะเรียนด้วยหนังสือเรียน

เล่มเล็กเพราะรูปภาพสวยงาม เนื้อเรื่องสนุกและน่าสนใจ เรียมจันทร์ บันเทิง (2540 , หน้า 19) หนังสือการ์ตูน (Cartoon) เป็นคำภาษาอังกฤษ ซึ่งมาจากคำใน ภาษาอิตาเลียนว่า คาร์โตน (Cartone) และจากภาษาละตินว่าคาร์ตา (Carta) ซึ่งมีความหมายว่ากระดาษ ในสมัยก่อนนั้นการ์ตูนเป็นการวาดภาพลงบนกระดาษ ผ้าใบ ม่านหรือแม้แต่ลายกระเบื้องเคลือบสี (Mosaic) ด้านงานวิจัยของ อัฐพร อารยานันท์ (2547, หน้า 21) ได้กล่าวถึงหนังสือการ์ตูน หมายถึง หนังสือที่ดำเนินเรื่องราว โดยใช้ภาพวาดง่าย ๆ ประกอบคำบรรยายหรือยกเว้นที่เขียนในทำนองการ์ตูนและเป็นหนังสือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น อาจไม่เหมือนความเป็นจริง แต่มีส่วนทำให้ดูออกเป็นลักษณะบุคคล เป็นภาพที่ดูแล้วให้ความคิดและอารมณ์ทำนองตลกขบขัน น่ารัก เศร้า หรือน่าเอ็นดู และจากการศึกษาของ สามารถ จันทร์แจ่ม (2550, หน้า 14) ได้สรุปความหมายของคำว่า การ์ตูน ในยุคแรก หมายถึงภาพที่ร่างบนกระดาษขนาดเท่าของจริงเพื่อนำไปลอกลงบนพื้นที่งานด้วยกรรมวิธีปรุลายเส้นให้เป็นรู แล้วจึงโรยสีฝุ่นด้วยลูกประคบต่อมา ความหมาย ของคำว่าการ์ตูน เปลี่ยนไป หมายถึงภาพที่สื่อที่มีลักษณะไม่เหมือนของจริง ผิดแปลกแปลกไปจากธรรมชาติ ซึ่งแล้วแต่จิตรกรจะคิดประดิษฐ์รูปแบบขึ้นไปเป็นรูปร่างอิสระ มุ่งให้เกิดความน่ารัก ตลกขบขัน สื่อความหมายแทนตัวอักษร และนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร เกือบทุกแขนง และปัจจุบัน การ์ตูนถูกนำมาใช้กับงานต่าง ๆ หลายรูปแบบ เช่นงานออกแบบ ผลิตภัณฑ์ งานสื่อสาร โฆษณาประชาสัมพันธ์ งานด้านการศึกษา เป็นต้น

Kinder, James S (1959, pp. 399) กล่าวว่าไว้ว่าการ์ตูนคือภาพที่ผู้ดูสามารถจะตีความหมายได้จากสัญลักษณ์ที่มีอยู่ และส่วนใหญ่จะเป็นภาพที่เกินจริงเพื่อสื่อความหมายหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทันสมัย ตัวบุคคล หรือสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ได้ทันที

Wittich, Walter A.And Charles F.Schuller (1962 , pp. 154) อธิบายความหมายของการ์ตูนว่าเป็นสิ่งจำลองความคิดของบุคคล หรือจำลองมาจากสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความเห็นของคนทั่วไป การ์ตูนทำให้คนได้เข้าใจถึงความคิด เข้าใจถึงเรื่องราวต่างๆ และในเวลาเดียวกันการ์ตูนก็ทำให้เกิดความรู้สึกขบขันไปด้วยจากการให้ความหมายของการ์ตูน สรุปได้ว่าการ์ตูน หมายถึง ภาพวาดในลักษณะง่ายๆ บิดเบี้ยวไม่เหมือนภาพในโลกแห่งความเป็นจริง ทำนอง ตลกขบขันหรืออารมณ์ล้อเลียน เสียดสีบุคคล สถานที่สิ่งของหรือเรื่องราวที่น่าสนใจในทางการเมือง สังคมในปัจจุบัน ดังนั้นหนังสือการ์ตูน หมายถึง หนังสือที่ดำเนินเรื่องราวโดยใช้ภาพวาดง่ายๆประกอบคำบรรยายหรือยกเว้นในทำนองการ์ตูน ตลกขบขัน น่ารัก แล้วให้ข้อคิดและที่เกินเลยไปจากความจริงเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ แสดงแนวคิด หรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงเรื่องนั้นๆ ได้

จากการศึกษา นิทานเป็นเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นมาด้วยการผูกเรื่องขึ้น โดยอาศัยประวัติของความจริงบ้าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงบ้าง หรืออาจเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาจากจินตนาการ หรืออิง

ความจริง มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน สอดแทรกแง่คิด คติสอนใจ และแฝงด้วยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม เพื่อให้ผู้ฟังนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติตนที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ลักษณะที่ดีของหนังสือการ์ตูนสำหรับเด็ก

หนังสือการ์ตูนที่ดีเพื่อประกอบการเรียนการสอน ต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้มีนักวิจัยหลายท่านได้กล่าวดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527, หน้า 50) ได้กล่าวว่า หนังสือสำหรับเด็กที่ดีมีลักษณะดังนี้

1. เนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย
 - 1.1 หนังสือคำประพันธ์ไม่สลับซับซ้อนมีความคล้องจองกับบทกลอนง่าย ๆ
 - 1.2 เนื้อหาไม่จริงจังมากนัก แต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
 - 1.3 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว
 - 1.4 เป็นเรื่องที่ชดเชยอารมณ์สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กแต่ละวัย
2. เนื้อหาให้สาระข่าวสารกับเด็ก ช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมส่งเสริมความเข้าใจตนเอง ขยายการรับรู้ สร้างความสำนึก กระตุ้นจินตนาการเพื่อสร้างความคิดริเริ่มช่างคิด ช่างถาม
3. ลักษณะของเรื่องและวิธีเขียน ต้องเดินเรื่องน่าไว้วางใจ เนื้อเรื่องไม่สับสนวุ่นวาย แสดงความสามารถของตัวเอง มีความรู้ใหม่โดยไม่มุ่งด้านสาระคดีและคติธรรมให้มากเกินไป ภาษาที่เขียนควรเป็นภาษาที่ง่าย ๆ
4. ขนาดรูปเล่ม ต้องกะทัดรัด เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย
5. ตัวอักษรตัวโต ชัดเจน เหมาะสมกับสายตาของเด็ก
6. ภาพ มีความสดใส ชัดเจน ดึงดูดความสนใจมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา
7. การวางรูปหน้าการจัดข้อความ การเว้นช่องว่างของด้านข้างทั้ง 2 ข้าง และด้านบน ด้านล่าง ของหนังสือได้อย่างเหมาะสม
8. ปกสีสวย ตรงต่อความเป็นจริง ดึงดูดความสนใจของเด็ก
9. ตัวละครอยู่ในวัยเดียวกันหรือวัยใกล้เคียงกับเด็ก

ลักษณะของหนังสือที่ดีต้องส่งเสริมและพัฒนาผู้อ่าน ในเรื่องต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความรู้ โดยเฉพาะหนังสือส่วนเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้หรือทักษะ ความคิดรวบยอด หลักการ หรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำรงชีวิต การศึกษาหาความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิด ความเจริญงอกงามและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมสติปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แล้ว ควรมีลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกตตีความเปรียบเทียบใช้เหตุผลจำแนกแจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม กล่าวคือควรสอดแทรกแนวคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสมในการนำความรู้ไปใช้ในทางที่พึงประสงค์ เป็นประโยชน์แก่ตนและส่วนรวม

4. ส่งเสริมความเข้าใจ กล่าวคือใช้ภาษาที่ถูกต้องและพอเหมาะแก่ความรู้และประสบการณ์ทางด้านการใช้ภาษา เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนความรู้ (Content Structure) และตามพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้อ่าน ให้ตัวอย่างที่เหมาะสม ตลอดจนใช้เทคนิควิธีหรือเครื่องส่งเสริมความเข้าใจอื่น ๆ (Organizational aids) เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ตารางคำถาม อภิธานศัพท์

5. เป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน อ่านง่าย สามารถอ่านจบภายในเวลาอันรวดเร็ว

6. เนื้อเรื่องให้ความสนุกสนานอาจมีอารมณ์ขันและแทรกความรู้เล็กๆน้อย ๆ ลงไปด้วยก็ได้

7. เสนอเนื้อเรื่องในรูปแบบนิทานมีคติสอนใจแทรกอยู่ไม่สอนตรง ๆ

8. ใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะกับวัยของเด็ก

9. มีภาพประกอบเนื้อเรื่อง หรือเสนอเรื่องด้วยภาพล้วนก็ได้

10. ภาพมีสีสัน และสามารถอธิบายเรื่องได้ดี วินัย รอดจ่าง (2534, หน้า 9) ในหนังสือ การเขียนและจัดทำสื่อสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่าการเขียนหนังสือสำหรับเด็กนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กได้หลายลักษณะ เช่น แบ่งโดยยึดวิธีการเขียนเป็นหลัก แบ่งโดยยึดรูปแบบของหนังสือยึดวัยของเด็กเป็นหลักอย่างไรก็ตาม พอจะแบ่งหนังสือสำหรับเด็กออกเป็น 3 ประเภท โดยยึดหน้าที่ของหนังสือเด็กเป็นหลัก ได้แก่ บันเทิงคดี สารคดี ร้อยกรอง โดยแบ่งรายละเอียดปลีกย่อยออกไปดังนี้หนังสือบันเทิงคดี คือหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก เขียนได้ทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรองดังนี้ นิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล การ์ตูน หนังสือสารคดี คือหนังสือที่ให้ความรู้แก่เด็ก แบ่งออกได้ดังนี้ สารคดีทั่วไป สารคดีชีวประวัติ สารคดีท่องเที่ยว หนังสือร้อยกรอง คือหนังสือประเภทบันเทิงอีกรูปแบบหนึ่ง ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแบ่งออกได้

1. ร้อยกรองสำหรับเด็ก

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

1.2 เพลงปลอบเด็ก

2. ร้อยกรองสำหรับเด็กวัยเยาว์

2.1 เพลงประกอบการเล่นของเด็ก

2.2 บทกลอนสอนใจวัยรุ่น

นอกจากนี้ วินัย รอดจ่าย (2534, หน้า 15) ยังได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ดังนี้ ลักษณะหนังสือเด็กที่ดี คือ หนังสือที่เด็กอ่านแล้วสนุกสนาน เพลิดเพลินมีเนื้อหาสาระ ตรงกับใจที่เด็กอยากอ่าน มีรูปเล่มสีสันสวยสะดุดตา ชวนให้หยิบขึ้นมาดูมาอ่านโดยไม่ต้องบังคับ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือที่ให้ความรู้หรือบันเทิงคดีก็ตาม ลักษณะหนังสือเด็กที่ดีแบ่งได้ 3 ประการ คือ

1. ด้านเทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปเล่ม การจัดพิมพ์ภาพและตัวอักษรนั้นต้องชัดเจน แต่ต้องสวยงามดึงดูดความสนใจเด็ก ขนาดรูปเล่มเหมาะสมกับความต้องการของเด็ก คุณภาพของกระดาษต้องดี ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัยของเด็ก การจัดหน้าหนังสือดูโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ทับกัน และชื่อเรื่องต้องดึงดูดความสนใจ

2. ด้านเนื้อหา เนื้อหาน่าสนใจ มีความสนุกสนาน ความยากง่ายเหมาะสมกับวัย เนื้อหาถูกต้อง การดำเนินเรื่องเร้าความสนใจชวนติดตาม เนื้อหาในแง่ของความสั้นยาว สำนวนภาษาต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นอย่างยิ่ง

3. ด้านภาพประกอบ ปกติแล้วหนังสือสำหรับเด็กจะมีภาพประกอบทุกหน้าไม่ว่าจะเป็นบันเทิงคดี สารคดี หรือร้อยกรอง ภาพประกอบต้องมีสีสันสวยงามวาดอย่างประณีต สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่อง ภาพถูกต้อง ขนาดภาพพอเหมาะกับขนาดของรูปเล่มและน่าสนใจ

จินตนา ไบกาชุย (2534, หน้า 28) กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กพอสรุปได้ ดังนี้

1. เนื้อหามีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว เรื่องชัดเจน ไม่สับสนยุ่งยากความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื้อหาสนุกสนานเพลิดเพลิน ตัวละครแสดงความเคลื่อนไหวใช้ตัวละครไม่มาก ไม่มีบทบรรยายมากเกินไป

2. รูปแบบเนื้อหา มีทั้งนิทาน นิยาย นิทานพื้นเมือง เรื่องสั้น สารคดี บทความบทละคร ความเรียง รวมทั้งฉันทลักษณ์ ทุก ๆ รูปแบบจะมีเรื่องราว (Plot)

3. รูปภาพเป็นสิ่งสำคัญ เด็กเล็กควรมีภาพมากกว่าตัวอักษร ภาพจะต้องเป็นภาพสีโดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ ภาพจะต้องชัดเจนถูกต้องไม่เลอะเลือน

4. ภาษาและสำนวน ใช้ภาษาง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ คำซ้ำ ๆ เพื่อช่วยในการเรียนภาษาที่เหมาะสมกับวัย ถูกต้องตามอักขระวิธีภาษาไทยและไม่ใช้ภาษาเขียน

5. ขนาดอักษรต้องกะทัดรัด ไม่ใหญ่ หรือเล็กเกินไปเด็กวัย เริ่มเรียน ป.1 – 2 ควรมีความหนาแน่นระหว่าง 10 – 30 หน้า นอกจากนั้นมีการจัดหน้าให้เหมาะสมกับรูปเล่มด้วย

ส่วนประกอบหนังสือการ์ตูนที่ดี

จินตนา ไบกาซูยี (2542, หน้า 204-206) กล่าวว่าการจัดทำหนังสืออ่านประกอบนั้น การจัดทำ ดัมมี่ (Dummy) ซึ่งหมายถึงรูปเล่มที่จำลองมาจากหนังสือที่จะจัดพิมพ์จริง ต้องประกอบไปด้วยรายละเอียดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนหน้าของหนังสือ

1.1 หน้าปก (Front cover) เป็นสิ่งแรกที่ชักจูงให้ผู้อ่านอยากอ่านเพราะฉะนั้นจะต้องมีภาพและสีสันสวยสะดุดตา มีชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดพิมพ์

1.2 ปกด้านหลัง (End-paper) คือ ส่วนหลังของปกหน้า อาจทิ้งวางไว้หรือใส่รายละเอียด เช่น จำนวนที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

1.3 ไบรอนหน้าปก (Fly-local) ในหน้านี้ไม่นิยมใส่สิ่งใด

1.4 หน้าปกใน (Title page) เป็นหน้าที่สำคัญมักอยู่ด้านขวา จะมีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้เขียนภาพ ผู้จัดพิมพ์ และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือ

1.5 หน้าลิขสิทธิ์ (Copyright page) อยู่ด้านหลังของปกในจะบอกให้ทราบเกี่ยวกับลิขสิทธิ์การพิมพ์ ข้อความจะจัดไว้ด้านบนของหน้า ตอนกลางหรือตอนล่างของหน้าได้ตามจะออกแบบ

1.6 หน้าคำนำ คำชี้แจง หรือบทนำ (Preface, Foreword, Introduction) เป็นหน้าที่ผู้เขียนแสดงจุดประสงค์หรือสาระ ประโยชน์ของหนังสือ ประวัติ ความเป็นมาหรือคำชี้แจง การใช้หนังสือแบบนี้

1.7 หน้าสารบัญ (Content page) หน้านี้อ้างอิงด้านซ้ายมือหรือขวามือแล้วแต่หน้าจะว่าง แต่ควรให้ต่อจากหน้าคำนำในหน้านี้บรรจุบัญชีหัวข้อเรื่องหรือบทที่ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพร้อมทั้งระบุหน้าไว้ด้วย เพื่อสะดวกแก่ผู้อ่านสามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการได้รวดเร็ว

2. ส่วนเนื้อหาของหนังสือ

หน้าแรกของเนื้อหามักอยู่ด้านขวามือ จัดเรียงตั้งแต่หน้า 1 จนถึงหน้าสุดท้ายในกรณีหนังสืออ่านประกอบและหนังสืออุทิศที่มีเนื้อหามาก ต้องแบ่งออกเป็นบท ๆ ต้องคำนึงถึงตำแหน่งดังต่อไปนี้

ตำแหน่งชื่อบท จะอยู่กึ่งกลางหน้า โดยเว้นหรือปล่อยว่างด้านบนไว้ยูริมขวามือสุดหรือซ้ายมือสุดอยู่ตรงกลางข้อมได้ทั้งสิ้น เมื่อกำหนดบทแรกบทต่อไปให้เหมือนกับทุกบทจนจบเล่ม การจัดวางชื่อบท จะจัดวางให้บรรทัดแรกเป็นชื่อบทที่ 1 แล้วชื่อบท (ชื่อเรื่อง) อยู่ถัดลงมาอีกบรรทัด บทต่อไปต้องจัดวางให้เหมือนกันขนาดตัวอักษร กำหนดให้เหมาะสมกับวัย คือ เด็กเล็กใช้ 32 พ้อยท์ (9 มม.) ชั้นประถมศึกษาใช้ตัวกลางขนาด 24 พ้อยท์ (5 มม.) และเด็กโตใช้ตัวธรรมดา

หน้าเนื้อหา ซึ่งต่อจากหน้าแรกของเนื้อหา ซึ่งมักจะอยู่ด้านซ้าย (หน้าเลขคู่) ให้เรียงลำดับตามเลขหน้าโดยกำหนดให้หน้าขวามือเป็นหน้าเลขคี่ และหน้าซ้ายมือเป็นหน้าเลขคู่ภาพในหน้าเนื้อหา ในการจัดหน้าแต่ละหน้าของหนังสือสำหรับเด็ก จะต้องจัดภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา โดยจัดภาพให้อยู่ครึ่งหนึ่ง (1/2) หน้า หรือเป็น หนึ่งในสี่ (1/4) ของหน้า การใช้ข้อความบรรยายใต้ภาพ (Caption) ในหนังสือสารคดี หนังสืออ่านประกอบจะต้องกำหนดตัวอักษรการวางตำแหน่งภาพ คำบรรยายให้มีระบบตลอดทั้งเล่มทั้งนี้พิจารณาตามหลักของความเหมาะสม เรียบง่าย สะดวกแก่การอ่านและสะดวก

3. ส่วนท้ายของหนังสือหรือส่วนหลัง มีการจัดหลายรูปแบบที่นิยมจัดทำ

หน้าบรรณานุกรม มีรายชื่อหนังสืออ้างอิง คำอธิบายศัพท์ ดัชนีเรื่องดัชนีภาพ ปกหลัง (Back Cover) อาจทิ้งว่างไว้ แต่ปัจจุบันจะมีภาพประกอบ เป็นส่วนหนึ่งของปกหน้าเพื่อสร้างความสนใจอ่าน ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือสำหรับเด็กดังนี้

1. ใบบ่มปก (Jacket) คือส่วนที่ทำหน้าที่หุ้มปกหนังสือ บนใบบ่มปกนี้จะมีภาพสวย ๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องในหนังสือ มีชื่อผู้แต่งและชื่อผู้เขียนภาพประกอบอยู่ด้วยภาพบนใบบ่มปกของหนังสือบางเล่มอาจเหมือนกับภาพปกนอกได้
2. ปกนอก (Cover) อาจเป็นปกแข็งหรือปกอ่อนก็ได้ บนปกของหนังสือเด็กจะมีภาพสวย ๆ ซึ่งตรงกับเนื้อหาของหนังสือ ผู้วาดภาพประกอบจะเลือกภาพที่เด่นและดึงดูดความสนใจของเด็ก จะมีชื่อผู้เขียนและผู้ วาดภาพประกอบอยู่ด้วย
3. ไบรอนปก (End-papers) จะเป็นหน้าว่าง ไบรอนปก จะมีทั้งด้านหน้าและด้านหลัง
4. หน้าชื่อเรื่อง (Half title page) หน้านี้มีชื่อหนังสือปรากฏอยู่เท่านั้นหนังสือบางเล่มจะตัดส่วนนี้ออกไป
5. หน้าปกใน (Title page) เป็นหน้าสำคัญเพราะบรรณารักษ์จะอาศัยหน้านี้ในการทำบัตรรายการและการเขียนบรรณานุกรม หน้าปกในประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่งชื่อผู้วาดภาพประกอบ ชื่อชุดผู้พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์
6. หน้าลิขสิทธิ์ (Copyright page) อยู่ด้านหลังของหน้าปกในจะบอกให้ทราบว่าหนังสือเล่มนี้ได้จดทะเบียน ลิขสิทธิ์เมื่อใด
7. หน้าคำอุทิศ (Dedication) เป็นคำที่ผู้เขียนกล่าวแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
8. หน้าสารบัญ (Content) เป็นหน้าที่แสดงให้ทราบว่าเนื้อเรื่องหนังสือนั้นแต่ละบทอยู่หน้าใด
9. เนื้อเรื่อง (Text) หน้าแรกของเนื้อเรื่องจะเป็น หน้าขวามือ แต่หนังสือที่พิมพ์ 2 หน้า ก็อาจเริ่มจากหน้าด้านซ้ายมือ

10. อภิธานศัพท์ (Glossary) สำหรับหนังสือเด็กที่มีคำศัพท์เฉพาะเป็นจำนวนมาก ควรอธิบายคำศัพท์เรียงตามลำดับตัวอักษรไว้ด้วยเพื่อช่วยให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องได้เข้าใจยิ่งขึ้น

11. หน้าแสดงกิจกรรม เป็นหน้าที่ให้เด็กได้ฝึกเขียนรูป ระบายสี หรือมีแบบฝึกหัด ช่วยให้เข้าใจในเนื้อเรื่องดีขึ้น อาจอยู่ท้ายบทหรือท้ายเล่มดั่งนั้น ลักษณะที่ดีของหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน จึงสรุปได้ว่าลักษณะของหนังสือเด็กที่ดีนั้นต้องตรงกับความสนใจ ความชอบ ความต้องการของเด็ก และรสนิยมตามวัย คำโครงเรื่องที่น่าเสนอต้องไม่ซับซ้อนมีแนวคิดที่เด่นชัด สำนวนภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ง่าย ชัดเจน เข้าใจได้ทันที ส่วนภาพนั้นจะเป็นลักษณะใดก็ได้ แต่คุณสมบัติที่สำคัญต้องเป็นภาพที่มีความรู้สึก มีความเคลื่อนไหว สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอภิปรายเรื่อง ได้ซึ่งภาพสีจะส่งเสริมให้ภาพมีชีวิตยิ่งขึ้น รูปเล่มและหน้าปกควรสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและดึงดูดความสนใจแก่เด็ก

หลักการสร้างหนังสือการ์ตูน

พริ้มเพรา นิตรมร (2526, หน้า 12) ผลการใช้หนังสือภาพที่มีตัวละครเป็นสัตว์กับหนังสือภาพที่มีตัวละครเป็นคนต่อคุณธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของผู้อ่าน กลุ่มอายุ ได้แนวคิดคือในการสื่อสารใดๆ ก็ตามสิ่งแรกที่จะส่ง “สาร” ไปให้ใคร การสร้างหนังสือสำหรับเด็กก็เช่นเดียวกัน จะต้องทราบก่อนว่าผู้อ่านเป็นใคร มีลักษณะนิสัย ความสนใจและกิจกรรมอะไรบ้าง ได้ดังนี้

1. ก่อนวัยเรียน อายุ 4-5 ขวบ ชอบดูรูปในหนังสือ ถ้าใครอ่านให้ฟัง ก็ชอบฟังและดูรูปไปด้วย ชอบฟัง นิทานง่ายๆ กลอนสั้นๆ หญิงและชายชอบเรื่องไม่ต่างกัน

2. เด็กชั้นประถมศึกษาที่มีอายุประมาณ 6-10 ขวบ ชอบอ่านหนังสือนิทานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ต่างๆ เทพนิยาย ตำนาน คำกลอนง่ายๆ เรื่องจริงที่เล่าอย่างง่ายๆ เรื่องจริงที่เด็กเคยพบในชีวิตประจำวัน

3. เด็กประถมศึกษาตอนปลาย อายุประมาณ 9-12 ปี เด็กวัยนี้ยังชอบเรื่องนิทานเกี่ยวกับสัตว์ต่างๆ อยู่แต่ชอบเรื่องสัตว์จริงๆ มากกว่าที่จะให้สัตว์มาพูดได้อย่างมนุษย์ชอบเรื่องผจญภัย วีรบุรุษ วีรสตรี เด็กหญิงเริ่มสนใจเรื่องชีวิตประจำวันและเรื่องในบ้านในตอนปลายวัยนี้เด็กหญิงจะเริ่มอ่านนวนิยาย

4. เด็กในชั้นมัธยมศึกษา อายุ 13-15 ปี ความสนใจในการอ่านจะแตกต่างไปตามเพศอย่างเห็นได้และเริ่มมีรสนิยมในการอ่านเป็นของตนเอง ทั้งหญิงและชายชอบอ่านนวนิยายและนิยายสารมากความสนใจในการอ่านของเด็กวัยต่างๆ ได้แบ่งกลุ่มเพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการสร้างหนังสือให้แก่ผู้อ่านได้แต่ละวัย ดังนี้ ผู้อ่านกลุ่มอายุ 0 - 3 ปี ผู้อ่านกลุ่มอายุ 3 - 6 ปี ผู้อ่านกลุ่มอายุ 6 - 11 ปี ผู้อ่านกลุ่มอายุ 11 - 14 ปี ผู้อ่านกลุ่มอายุ 14 - 18 ปี

ในผู้อ่านกลุ่มอายุ 6 – 11 ปี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหนังสือสำหรับเด็กบางท่านยังแบ่งย่อยออกไปอีกเป็น 2 กลุ่ม ต่อไปนี้

1. กลุ่มก่อนวัยเรียน 4 – 5 ปี
2. กลุ่มประถมต้น 6 – 8 ปี
3. กลุ่มประถมปลายและมัธยมต้น 12 – 14 ปี และวัยรุ่น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าหลักเกณฑ์การสร้างหนังสือการ์ตูนจะสร้างตามวัยตามความสนใจ โดยแบ่งได้ตามช่วงชั้นอายุที่คาบเกี่ยวกัน อายุ 6 – 8 ปี ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับสัตว์ต่างๆ หรือเรื่องจริงที่เด็กเคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งเด็กๆ จะชอบเรื่องใกล้ตัว เรื่องเพื่อน อย่างเช่น สัตว์เลี้ยง ของเล่นพุดได้ เมื่อถึงวัย 9 – 10 ปีขึ้นไป จะหันมาสนใจเรื่องจริง พออายุ 12 ปี จะสนใจนิทาน เพื่อน

ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้เลือกสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพุทธ โอวาท 3

เทคนิคการสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม

การ์ตูนจัดได้ว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนึ่ง และจากการประชุมปฏิบัติการและนิทรรศการ เรื่องการ์ตูนเพื่อพัฒนาเด็กของกลุ่มส่งเสริมเพื่อสื่อมวลชนเพื่อเด็ก(ก.ส.ด.) ได้เสนอแนะสิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับ “ลักษณะการเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่เป็นการ์ตูน”ไว้พอสรุป ดังนี้

1. เนื้อหา มีวัตถุประสงค์ชัดเจน วัตถุประสงค์ของเรื่อง ต้องมีเพียงจุดเดียวถ้ามีหลายจุดจะทำให้ผู้อ่านสับสน โดยเฉพาะการ์ตูนสำหรับผู้อ่านที่เป็นเด็ก ก่อนวัยเรียนจนถึงระดับประถมศึกษา
2. เนื้อหา มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย ความสามารถในการอ่านและความสนใจของผู้อ่าน เนื้อหาสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่มีบทบรรยายมากนักมีเรื่องราวแสดงการเคลื่อนไหวของตัวละคร มีการดำเนินเรื่องของตัวละคร ใช้ตัวละครที่เหมาะสม ไม่ควรมีตัวละครมาก มีบทสนทนาพอสมควร การเขียนการ์ตูนนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยนเนื้อเรื่องออกมาเป็นภาพ
3. รูปภาพเป็นส่วนสำคัญ สัดส่วนของภาพเป็นเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก เด็กอายุน้อยภาพต้องมาก เด็กอายุมากภาพอาจจะลดลงก็ได้ อย่างไรก็ตามหนังสือการ์ตูนเน้นภาพมากกว่า
4. ภาษาและสำนวนภาษาที่ใช้ หนังสือการ์ตูนสำหรับเด็กต้องใช้คำง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ ใช้คำและประโยคซ้ำกันให้มากเพื่อช่วยการเรียนรู้เรื่องภาษาคำๆ การอ่านหลาย ๆ ครั้งช่วยให้จำได้เอง แม้ว่าหนังสือการ์ตูนนั้นเรื่องราวจะไม่สำคัญเท่าภาพ แต่ถ้าเป็นการ์ตูนเรื่องคำและประโยคที่เป็นเรื่องราว เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านรู้เรื่องจึงจำเป็นต้องเลือกคำที่กะทัดรัดอ่านได้ใจความง่าย ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ ภาษาที่ใช้ต้องเหมาะกับวัยเป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาเขียน

5. ขนาดตัวอักษรและการใช้ตัวอักษร ลักษณะความยาวของประโยคขนาดของตัวอักษร และชนิดของตัวอักษรในหนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญมากในเรื่องการอ่านของเด็ก ประโยคยาวมาก ๆ เด็กจะลืมข้อความที่อ่านผ่านมาแล้วหรือข้อความที่อ่านไม่สัมพันธ์กัน เพราะประธาน กริยา อยู่ห่างไกลกัน เด็กจะอ่านเรื่องไม่ติดต่อกัน ดังนั้นควรใช้ประโยคสั้น ๆ ไม่ยาวนักโดยเฉพาะ การ์ตูนใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่เป็นตัวเขียน ตัวอักษรที่เขียนใช้ตัวประดิษฐ์บรรจงเขียนให้อ่านง่าย

6. รูปเล่มของหนังสือ ควรมีขนาด กะทัดรัด ไม่ใหญ่ กว้าง ยาวหรือเล็กเกินไปเพราะเด็ก จะถือหนังสืออ่านไม่สะดวก ความเหมาะสมของหนังสือการ์ตูนอยู่ในระหว่าง 10 - 30 หน้า และ นอกจากนั้นขนาดของรูปเล่มยังต้องสัมพันธ์กับการจัดหน้า (Layout) ของหนังสืออีกด้วย ซึ่งการจัดหน้าหนังสือการ์ตูนนั้นมีหลายแบบด้วยกัน จะจัดในรูปแบบแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้โดยแบ่ง ออกเป็นช่อง ๆ อาจเป็น 2, 3, 4, 5 หรือ 6 ช่อง หรืออาจมากกว่านั้น แล้วแต่ผู้เขียนจะสะดวกและ เห็นว่าเหมาะสมกับขนาดของรูปเล่มแต่การเรียงช่องนั้นจะต้องเรียงจากซ้ายไปขวาจากบนลงล่าง เช่นเดียวกับการเขียนหนังสือเพื่อไม่ให้ผู้อ่านเกิดความสับสนในการอ่าน

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่ผู้เขียนนำมาพิจารณาในการเขียนหนังสือการ์ตูน ควรจะมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. เนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องมีสาระความสนุกสนานตื่นเต้นน่าสนใจ ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ส่งเสริมจินตนาการ สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมของสังคมตามวัยและสิ่งแวดล้อมของเด็ก เนื้อเรื่องมีเป้าหมายแน่นอน มีเอกภาพ อนึ่งเค้าโครงเรื่องต้องไม่ซับซ้อน มีแนวคิดหรือแก่น ของเรื่อง (Theme) ที่เด่นชัด จับใจความได้ง่าย ไม่เกินกำลังปัญญาของเด็ก

2. วิธีเขียน อาจจะใช้แบบเล่าเรื่องหรือให้ตัวละครสนทนากันแต่ต้อง เป็นสนทนาแบบสั้น ๆ อาจมีการพรรณนาสลับบ้างก็ได้ แต่ดำเนินเรื่องรวดเร็ว ข้อที่สำคัญคือต้องมีภาพประกอบเรื่อง ภาพและเรื่องควรอยู่หน้าเดียวกัน

3. การจัดภาพประกอบ ภาพมีความสำคัญทัดเทียมกับเรื่องสำหรับหนังสือเด็กเพราะภาพ ช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความกระจำแจ้ง ประสพการณ์ ความตื่นตาตื่นใจและยังแทนภาษาเขียนได้ เป็นอย่างดีมีข้อเสนอแนะในการจัดภาพประกอบ

3.1 ขนาดภาพสำหรับเด็กเล็กควรมีขนาดใหญ่กว่าภาพสำหรับเด็กโต

3.2 การวางภาพกับเนื้อเรื่องอาจจัดวางได้หลายลักษณะตามความเหมาะสมของ

เนื้อเรื่อง

3.3 ลักษณะของภาพควรสดใส ชัดเจน ดูแล้วเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน

3.4 ควรเป็นภาพที่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง

3.5 เนื้อที่ในการจัดภาพควรเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

3.6 ชนิดของภาพ ควรสัมพันธ์ขนาดรูปเล่ม

3.7 การย่อหรือขยายสัดส่วนของภาพ ควรพิจารณาให้สัมพันธ์กับขนาดรูปเล่มและขนาดตัวอักษรที่ใช้

4. ความยากง่ายในการใช้ภาษา หนังสือสำหรับเด็กต้องใช้ภาษาที่ง่าย ๆ สุภาพ สะดวกแก่การเข้าใจระดับของภาษาเหมาะสมกับวัยและชั้นเรียนของเด็ก และเรียบเรียงได้เหมาะสม สดกการันต์ ถูกต้องตามหลักภาษา

5. ขนาดตัวอักษร หนังสือการ์ตูนส่วนใหญ่มักใช้ลายมือผู้เขียนหรือผู้วาดเรื่อง ไม่นิยมใช้ตัวพิมพ์มากนัก ดังนั้นตัวอักษรจึงมีลักษณะอ่านง่าย ไม่ลากเส้นเป็นลายประดิษฐ์ การเว้นช่องไฟเว้นวรรค เป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะหนังสือการ์ตูนสำหรับเด็กนั้น ขนาดตัวอักษรมีความสำคัญในการอ่านของเด็กมาก สำหรับเด็กเล็ก คำยากหรือคำที่ต้องการเน้น อาจพิจารณาใช้ตัวพิเศษ เช่น ตัวเข้มหรือตัวหนากว่าข้อความอื่น ๆ รวมทั้งอาจจัดช่องไฟให้ห่างระหว่างแต่ละคำด้วยเพื่อให้ง่ายต่อการอ่านของเด็ก ดังนั้น การเลือกแบบและขนาดของตัวอักษรควรเลือกให้เหมาะสมกับสายตาของเด็ก ขนาดของภาพขนาดรูปเล่มของหนังสือ

6. การจัดหน้า การจัดหน้าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้หนังสือมีคุณภาพน่าจับต้อง ผู้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการที่จะบรรจุภาพและตัวอักษรลงในแต่ละหน้าจากปกหนังสือถึงปกหลังเพื่อให้มีความสวยงาม กลมกลืนอ่านง่าย ดูสบายตา การจัดหนังสือนั้นมีหลายแบบด้วยกันจะจัดในแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้โดยแบ่งออกเป็นช่อง ๆ โดยการจัดหน้าหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการจัดกรอบภาพการจัดกรอบภาพการ์ตูนยึดหลักการเช่นเดียวกับการเขียน การอ่านหนังสือ คือกรอบภาพการ์ตูนกรอบที่ 1 จะต้องเริ่มต้นจากทางซ้ายไปทางขวามือ จากด้านบนบนลงมาด้านล่างเช่นกัน กรอบภาพส่วนใหญ่จะเป็นรูปสี่เหลี่ยม หนังสือการ์ตูนหน้าหนึ่ง ๆ อาจมีภาพตั้งแต่ 1 - 9 กรอบภาพทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดรูปเล่มของหนังสือการ์ตูน ขนาดกรอบภาพและวัยเป็นหลัก

7. การจัดรูปเล่มหนังสือ รูปเล่มของหนังสือหรือขนาดของหนังสือเป็นการยากที่จะกำหนดขนาดของหนังสือสำหรับเด็กให้แน่ชัดลงไป และยังไม่มีการวิจัยที่แน่นอนว่าหนังสือขนาดใดจะเหมาะสมกับเด็ก แต่ถ้าจะมีหลักเกณฑ์เรื่องขนาดแล้วก็น่าจะยึดหลักที่ว่าเด็กสามารถหยิบถือ เปิดอ่านได้สะดวกตามวัยของเด็กดังนั้นอาจกล่าวสรุปได้ว่า การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ที่เป็นหนังสือการ์ตูนนั้น ควรมีเนื้อเรื่องที่มีสารประโยชน์ สอดแทรกคุณธรรม เรื่องความซื่อสัตย์สุจริตความมีระเบียบวินัย ความสามัคคีให้แก่เด็ก ภาพประกอบสวยงาม ดึงดูดความสนใจมีขนาดรูปเล่มตัวอักษร และสำนวนภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของเด็กส่วนประกอบของหนังสือสำหรับเด็ก

หลักการประเมินหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรมหนังสือการ์ตูน โดยปกติ จะให้ความรู้เช่นเดียวกับหนังสือเรียน ดังนั้นหลักการและวิธีการประเมินหนังสือการ์ตูน ได้มีการศึกษาให้แนวคิดในการตรวจประเมินคุณภาพหนังสือไว้ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงใช้ดังนี้ พัฒนา จันทนา (2545, หน้า 25) สรุปแนวการประเมินแบบเรียนสังคมศึกษา

เกณฑ์ในการประเมินจะใช้หลักการกว้าง ๆ เป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินคุณลักษณะรูปแบบ การวิเคราะห์ลักษณะ การวิเคราะห์คุณภาพหนังสือ การวิเคราะห์คุณภาพของผู้แต่งหนังสือ

2. การประเมินคุณค่าทางวิชาการ ได้แก่

- การประเมินเนื้อหาวิชาโดยทั่วไป เช่น จำนวนเรื่องในเล่ม สัดส่วนของเรื่องและความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน เป็นต้น
- การประเมินเนื้อหาที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยประเมินถึงเนื้อความในเนื้อเรื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้โดยได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินหนังสือการ์ตูนไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. ใช้เกณฑ์เดียวกับ เกณฑ์ประเมินแบบเรียน ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1.1 คุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม
- 1.2 หลักการเรียนการสอนเฉพาะวิชา
- 1.3 หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้
- 1.4 ความสอดคล้องกับหลักสูตร

2. เกณฑ์การประเมินหนังสือการ์ตูน ส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่จะแบ่งออกดังนี้

2.1 ผู้แต่ง

- เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่แต่งเป็นอย่างดี
- ได้มีการค้นคว้าประกอบการแต่งหนังสืออย่างพอเพียง
- เข้าใจความต้องการความสนใจและความสามารถของผู้อ่านโดยทั่วไป
- เกี่ยวข้องกับวงการศึกษามีประสบการณ์ในการแต่งหนังสือ

2.2 ปีที่แต่งและพิมพ์ พิจารณาใน 2 ประเด็น คือ

- เป็นหนังสือใหม่ พิมพ์หรือแต่งในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่นานเกินกว่า

การใช้การ์ตูนเพื่อประกอบการเรียนการสอน

หนังสือการ์ตูนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนเป็นอีกเทคนิคการสอนเพื่อให้สนใจและเข้าใจในเรื่องที่ยากให้ง่ายขึ้น การใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือการ์ตูนเพื่อประกอบการสอนจากนักวิจัยหลายท่านดังนี้

1.1 ลักษณะของการ์ตูนประกอบการเรียนการสอน ชม ภูมิภาค (2529, หน้า 143) กล่าวถึงลักษณะของการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. แสดงภาพได้ตรงกับจุดมุ่งหมายของผู้เรียนสามารถทำให้ผู้ดูเข้าใจความหมายได้ตรงจุดมุ่งหมาย
2. ภาพที่เขียนต้องเป็นภาพง่าย ๆ แสดงแต่ลักษณะเด่นไม่ซับซ้อน หรือแสดงรายละเอียดมากเกินไป
3. การ์ตูนภาพหนึ่ง ๆ ควรแสดงเรื่องราวเพียงเรื่องเดียวและให้จุดหมายของเรื่องราวนั้นเป็นจุดเด่นของภาพ
4. คำบรรยายภาพการ์ตูน ควรเป็นคำสั้น ๆ กระชับแต่มีความหมายลึกซึ้งและครอบคลุมจุดหมาย ของภาพนั้นทั้งหมด

บัณฑูร ชื่นพัฒนพงษ์ (2531, หน้า 25) กล่าวถึงลักษณะการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. มีรายละเอียดน้อย
2. เป็นรูปที่จำได้ง่าย ถ้าผู้ดูมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่
3. แปลความหมายได้รวดเร็ว

จะเห็นได้ว่าการนำการ์ตูนมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน ต้องตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะนำมาประกอบการเรียน ซึ่งภาพหนึ่ง ๆ แสดงให้เห็นเพียงเรื่องราวเดียวเท่านั้น เพื่อจะแปลความหมายของภาพได้ตรงกับเนื้อหานั้น ๆ ในขณะนั้น โดยครอบคลุมรายละเอียดทั้งหมด

2.2 วิธีเลือกใช้การ์ตูนประกอบการเรียนการสอน วินัย รอดจ่าย (2539, หน้า 75) กล่าวถึงการเลือกการ์ตูนมาใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

1. ควรเลือกการ์ตูนที่เหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน
2. การ์ตูนที่ใช้ต้องเป็นการ์ตูนที่นักเรียนในชั้น จะเข้าใจความหมายได้
3. ควรเลือกการ์ตูนที่ออกแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนที่เป็นให้จำได้ง่าย
4. มีสัญลักษณ์ซึ่งให้ความหมายชัดเจน
5. เป็นที่คุ้นเคย และเข้าใจง่าย
6. มีขนาดเหมาะสม ถ้าขนาดเล็กให้ขยายให้เหมาะสม

ดังนั้นการเลือกการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนจำเป็นต้องให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อเป็นฐานให้เข้าใจการ์ตูนที่นำมาประกอบการเรียนการสอนโดยใช้สัญลักษณ์ ที่ไม่ต้องและสื่อความหมายได้หลายทาง ต้องอธิบายให้ชัดเจนอยู่ในภาพการ์ตูน

2.3 หนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

จากที่กล่าวมา ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527, หน้า 49-50) ได้ให้ข้อเสนอแนะและสนับสนุนเกี่ยวกับหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กควรมีลักษณะดังนี้

- 2.3.1 เนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย
- 2.3.2 เนื้อหาสาระให้ข่าวสารกับเด็ก พร้อมทั้งการอธิบายที่ง่ายให้ความรู้
- 2.3.3 ลักษณะของเรื่องและวิธีการเขียน ต้องเดินเรื่องจับใจ ท้าใจ เนื้อหาไม่วกวน
- 2.3.4 ขนาดรูปเล่ม ต้องกะทัดรัด ไม่ควรเล็กหรือใหญ่เกินไป
- 2.3.5 ตัวอักษรตัวโต ชัดเจน เหมาะสมกับสายตาของเด็ก
- 2.3.6 ภาพมีความสดใส ชัดเจน เหมาะสมกับสายตาของเด็ก
- 2.3.7 การวางรูปหน้า การจัดภาพ การเว้นช่องว่างของด้านข้างทั้ง 2 ข้าง และด้านบนด้านล่างของหนังสือ ได้อย่างเหมาะสม
- 2.3.8 ปกสีสวย ตรงต่อความเป็นจริง
- 2.3.9 ตัวละครอยู่ในวัยเดียวกัน หรือวัยใกล้เคียงกับเด็ก

2.4 เนื้อเรื่องที่ดีสำหรับเด็ก

เนื้อเรื่องในหนังสือสำหรับเด็กมีลักษณะต่างกับหนังสือผู้ใหญ่เพราะเด็กมีความสนใจ ความต้องการไม่เหมือนกับผู้ใหญ่ จินตนา ไบกาซูยี (ม.ป.ป. หน้า 282) จึงได้กล่าวถึงลักษณะเนื้อเรื่องที่ดีสำหรับเด็กควรมีลักษณะดังนี้

- 2.4.1 เป็นเรื่องที่มีแนวคิดหรือเรื่องดี คือตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็กเป็นเรื่องสนุกสนาน มีคุณค่าให้แง่คิด และเป็นเรื่องสั้น ๆ ง่าย ๆ เนื้อเรื่องไม่ยาวจนเกินไป
- 2.4.2 เรื่องมีความจริง อ้างเหตุผลให้ถูกต้องและสอดคล้องกัน
- 2.4.3 ตัวละครในเรื่องเป็นคนดี มีลักษณะที่ประทับใจ
- 2.4.4 การสนทนาดี

2.5 ประโยชน์ของหนังสือการ์ตูน ชม ภูมิภาค (2530 , หน้า 143) กล่าวถึงประโยชน์ของการ์ตูนที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ดังนี้

- 2.5.1 เรียกร้องให้นักเรียนสนใจเรื่องที่เรียนมามากยิ่งขึ้น
- 2.5.2 ฝึกฝนในการอ่านและเพิ่มความสนใจในการอ่าน
- 2.5.3 ฝึกเด็กให้ใช้สมองในการคิด
- 2.5.4 ใช้สอนนักเรียนเป็นรายบุคคล

เลิศ อานันทนะ (2529, หน้า 15-17) สรุปประโยชน์ของการ์ตูนที่มีต่อการศึกษาดังนี้

1. ใช้ทำเป็นหนังสือประกอบสำหรับเด็ก
2. ใช้แทนคำอธิบายที่ยาก ๆ และซับซ้อนให้เข้าใจง่าย
3. ช่วยให้เห็นบทเรียนเป็นเรื่องง่าย ๆ สนุกสนานไม่น่าเบื่อ
4. สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวา
5. มีลักษณะยั่วเย้า และทำท่ายให้เด็กได้แสดงออกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
6. ขยายขอบเขตของความรู้สึกรีกคิดจินตนาการที่อ่อนอยู่ในจิตใจ ปรากฏออกมาเป็นรูปร่างที่มองเห็นได้
7. เปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนสามารถเรียนรู้และทดลองค้นคว้าได้ด้วยตนเอง
8. เด็กสามารถแปลความหมายจากภาพเป็นการกระทำได้

ประโยชน์ที่ได้จากหนังสือการ์ตูน ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดหรือริเริ่ม การใช้หนังสือการ์ตูนที่ประกอบการสอนควรมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน มีรูปแบบกะทัดรัด น่าสนใจ มีรูปภาพและสีสันสวยงาม การใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนจึงมีบทบาทค่อนข้างมากเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจแก่นักเรียนให้เกิดความใคร่รู้ต่อสิ่งที่อยู่ในการ์ตูนซึ่งนำไปสู่ความคิดและการแสดงออกอย่างอิสระ และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน จนคิดเป็นนิสัยอีกด้วย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรมและจริยธรรม

กรมวิชาการ (2546, หน้า 20) มีหัวข้อหลักประกอบด้วยประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา การบริหารจัดการและการเจริญปัญญาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สัมมนา พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา

กรมวิชาการ (2546, หน้า 2) ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม มีหัวข้อหลักประกอบด้วยประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สัมมนา พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (2552, หน้า 1) แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็น

ผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอรวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด ป.2/4 บอกความหมาย ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนถือตามที่กำหนด

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

โอวาท 3 ไม่ทำชั่ว (เบญจศีล) ทำความดี (เบญจธรรม) จิตใจให้บริสุทธิ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่อง พุทธโอวาท 3

พุทธโอวาท 3 เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีหลักอยู่ 3 ประการ ที่ให้ได้ฝึกปฏิบัติ ดังคำกล่าวที่ว่า พุทธโอวาท 3 เปรียบเสมือนหัวใจของพุทธศาสนา และมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับโอวาท 3 ดังนี้

ความหมายของพุทธโอวาท

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2542, หน้า 229) โอวาท 3 คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีหลัก 3 ประการคือ ทำความดี ไม่ทำชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีมากมายหลายหมวดหมู่ ซึ่งหลักธรรมแต่ละหมวดก็เหมาะสมสำหรับบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ พจนานุกรมพุทธศาสน์ (2543, หน้า 440) โอวาท คือ คำสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 คือ

1. เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยการ วาจา ใจ (ไม่ทำชั่วทั้งปวง)
2. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี)
3. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง โลก โกรธ หลง เป็นต้น

(ทำจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์)

ความสำคัญของโอวาท 3 คำแนะนำคำตักเตือนคำกล่าวสอนโอวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสรุปได้ 3 ประการมีความสำคัญคือ

1. ทำให้คนไม่ทำความชั่ว เช่น ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาทกันคนไม่ทำความชั่วจิตใจก็แจ่มใสมีความสุขกายสุขใจ

2. ทำให้คนรู้จักทำความดี เช่นมีความเมตตาต่อผู้อื่น พุดจาไฟเพราะอ่อนหวานผู้ที่ทำดีย่อมได้รับผลตอบแทนดี

3. เป็นการฝึกจิตใจให้ผ่องใส กำจัดสิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองออกไปเช่นความโลภความโกรธผู้ที่มีใจผ่องใสย่อมพบกับความสุขความเจริญ ทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
ลักษณะของโอวาท 3 ได้แก่

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (2543, หน้า 140-141) การทำความดี เบญจธรรม 5 ประการ ความดี 5 อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กัน กับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ 1. เมตตา กรุณา 2. สัมมาอาชีวะ 3. กามสังวร (ความสำรวมในกาม) 4. สัจจะ 5. สติสัมปชัญญะ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (2543, หน้า 141) ไม่ทำความชั่ว เบญจศีล ศีล 5 1. เว้นฆ่าสัตว์ 2. เว้นลักทรัพย์ 3. เว้นประพฤติดินในกาม 4. เว้นพูดปด 5. เว้นของเมา พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (2543, หน้า 43) จิต ธรรมชาติที่รู้ อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น 89 แบ่งโดยชาติที่เป็นอกุศลจิต 12 กุศลจิต 21 วิปากจิต 36 และกิริยาจิต 20 แบ่งโดยภูมิ เป็นกามาวจรจิต 54 รูปาวจรจิต 15 อรูปาวจรจิต 12 และโลกุตระจิต 8 สันตนา พัทธนาวิน (2553, หน้า 42) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ 1. การเจริญสติ เป็นการฝึกสติให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อป้องกันความผิดพลาด คนที่มีสติย่อมประสบความสำเร็จในการทำงานและการศึกษาเล่าเรียน 2. การสวดมนต์ เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้จิตมีสมาธิ 3. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นการฝึกจิตใจให้ผ่องใสด้วยการฝึกสมาธิ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์จากเรื่องเศร้าหมอง โอวาท 3 เปรียบเสมือนหัวใจของพุทธศาสนา เป็นหลักการประพฤติ ปฏิบัติ มี สามข้อ คือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ฝึกจิตใจให้ผ่องใส เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ควรยึดปฏิบัติ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมพื้นฐาน

คุณธรรมได้มีหลากหลายความหมาย จากการศึกษาความหมาย เกี่ยวกับคุณธรรมหมายถึง การประพฤติคุณงาม ความดี และอีกหลายแง่คิดจากการที่ได้ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย ได้มีความหมายดังนี้

ความหมายของคุณธรรมเช่นกัน กิรติ บุญเจือ (2522, หน้า 82) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ความประพฤติดีจนเป็นปกติ ความเคยชินในการประพฤติดี ตรงกันข้ามกับ กิเลส กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 15) คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีงามแท้จริงต่อสังคม ได้แก่การปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา คุณธรรมนับว่าเป็นคำนิยามเช่นกัน นอกจากนี้ สุกัญญา ศรีเมืองธน (2534, หน้า 10-11) ได้รวบรวมความหมายของคุณธรรม และ จริยธรรมของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งคัดลอกมาพอสังเขป ดังนี้ โลว์ Lowe (1976, pp 17) ได้ให้

ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึงสิ่งที่สังคมยึดถือเป็นข้ออ้างอิงที่ดี (Good) (1959, pp 374) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึงระบบของหลักการที่ถูกหรือผิดที่เป็นจริงหรืออุดมคติ บาร์นฮาร์ท (Barnhart) (1967, pp 233) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรม หมายถึงระบบของแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติที่ ลัดดา เสนาวงษ์ (2532 : 59) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความอดทน ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความเมตตา กรุณา เป็นต้น คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา

วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (2532, หน้า 122) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจที่จะทำความดี นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้อีกดังต่อไปนี้ วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2532, หน้า 92) ให้ความหมายคุณธรรมว่า หมายถึงสิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามหรือควรทำในสิ่งดีงาม เช่น ความกตัญญู รู้คุณต่อผู้มีพระคุณ การทำหน้าที่ให้ดีที่สุดตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายและการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดอง ประภาศรี สีหอำไพ (2535, หน้า 6) คุณธรรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล ทำให้เกิดความชื่นชมยินดีมีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขชั้นสมบูรณ์ คือความสุขใจที่เป็นสุข คือใจของคนดี คำว่าใจดี คือใจที่มีแต่ให้ ให้ความรักความเมตตา ความปรารถนาต่อผู้อื่น นภาพร ณ เชียงใหม่ และคณะ (2547, หน้า 5) ให้ความหมาย คุณธรรม จริยธรรม ว่าเป็นคุณความดีงาม สภาพที่เกื้อกูลการประพฤติ การประพฤติธรรมจะต้องอยู่ในกุศลธรรมเท่านั้น ส่วนที่เป็นอกุศลไม่เรียกว่าเป็นการประพฤติที่ถูกต้องอันได้แก่ สีลัพพต ปฏิเสธความถูกต้อง หรือหลักธรรม คำสั่งสอนในศาสนาต่าง ๆ

จากการศึกษาพอสรุปได้ว่า คุณธรรมหมายถึงคุณงามความดี หลักการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดีงาม ที่มีคุณค่าแก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม เป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องและ ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 โรงเรียนวัดห้วยทราย อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

โรงเรียนวัดห้วยทรายเป็นโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ในครั้งนี้ โรงเรียนแห่งนี้อยู่ห่างไกลจากต้งเมือง อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์มีอยู่อย่างจำกัด การเลือกใช้สื่อเพื่อประกอบการเรียนการสอนประเภทหนังสือนิตานน่าจะเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนนี้

ประวัติโรงเรียนวัดห้วยทรายเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2477 โดย พ.ต.ต. เจ้าไชยวรเศรษฐ์ ณ เชียงใหม่ อดีตนายอำเภอสันกำแพง โรงเรียนวัดห้วยทรายเป็นหน่วยงาน

ที่จัดการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางห่างจากตัวอำเภอแม่อน เป็นระยะทาง 32 กิโลเมตร ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นระยะทาง 80 กิโลเมตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือการ์ตูนอ่านประกอบการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม เรื่อง โอวาท 3 มีดังนี้

บุญชู ยืนยงสกุล (2526, หน้า 57-61) การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจระหว่างการเรียนการ์ตูนเรื่องแบบธรรมดากับการเรียนการ์ตูนแบบที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ประกอบภาพเอง ผลปรากฏว่าผลการเรียน ความเข้าใจของนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียน ประกอบภาพเอง ผลปรากฏว่าผลการเรียนรู้ ความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนจากการ์ตูนเรื่องแบบธรรมดา เช่น นักเรียนหญิงที่เรียนจากการ์ตูนเรื่องแบบเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสนใจแบบที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการประกอบภาพเอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการ์ตูน เรื่องแบบธรรมดา อย่างนักเรียนชายและหญิงในการ์ตูนเรื่องทั้ง 2 แบบต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .01

เรียมจันทร์ บันเทิง (2540, หน้า 49 - 51) การใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนจริยศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลปรากฏว่าการใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนจริยศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพราะภาพการ์ตูนสามารถแปลความหมายของบทเรียนที่ค่อนข้างเข้าใจยาก และสลับซับซ้อนให้เป็นบทเรียนที่เข้าใจง่ายเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้ภาพการ์ตูนยังให้บรรยากาศของการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา และนักเรียนมีความคิดเห็นในทางบวก ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะเรียนด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

จันทนา เทพวงศ์ (2547, หน้า 73 - 78) การสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่องเครื่องปั้นดินเผา บ้านเหมืองกุง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 ผลปรากฏว่าการสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่องเครื่องปั้นดินเผา บ้านเหมืองกุง ที่สร้างขึ้นมีกระบวนการและขั้นตอนถูกต้องตามหลักการสร้างหนังสืออ่านประกอบที่ดีมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ ขั้นตอนวางแผนการเขียน ขั้นการเขียน ขั้นตรวจสอบสามารถนำหนังสือไปใช้ประโยชน์เป็นหนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่เหมาะสมจากผลการประเมินคุณภาพหนังสือ อ่านประกอบพบว่ามีความพึงพอใจ แสดงให้เห็นว่าหนังสือมีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรถูกต้อง อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายจากการศึกษาข้อมูล

ประกายแก้ว จันทรัตน์ (2550, หน้า 4) การสร้างหนังสือเสริมการอ่านเรื่อง บ้านโป่งแยง
 ใน : บ้านของเราสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ผลปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 24
 คน ทำแบบทดสอบหลังเรียนเมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า นักเรียน 20 คน มีคะแนน
 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานการวัดผลของโรงเรียน (ร้อยละ 65) นักเรียนจำนวน 4คน มีคะแนน เฉลี่ยต่ำ
 กว่าเกณฑ์มาตรฐานการวัดผลของโรงเรียนในภาพรวม นักเรียนทั้งหมดมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์
 การวัดผลประเมินผลของโรงเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดร้อยละ 70.52

ลัดดา อินทนนท์ (2551, หน้า 74-75)การสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม
 เรื่องความดีที่น่ายกย่องสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลแม่เมาะ อำเภอ
 แม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม
 เรื่องความสามัคคี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.92$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดได้แก่ รูปภาพ
 การ์ตูนมีสีสันสวยงามสดใสชัดเจน ดึงดูดความสนใจ รูปเล่มของหนังสือมีขนาดกะทัดรัดมีความ
 เหมาะสมตามวัย ตัวหนังสือโตอ่านง่ายไม่ยาก ทำให้ชวนติดตามและเหมาะสมตามวัย ทำให้ได้
 ข้อคิดที่สอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับความสามัคคีมีระดับมากที่สุด ($\mu = 3.00$)
 รองลงมาได้แก่ เนื้อเรื่องอ่านแล้วมีความสนุกสนาน เพลิดเพลินมีข้อคิดและสอดแทรกคุณธรรม
 เกี่ยวกับความสามัคคี และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มี
 ระดับมาก ($\mu = 2.97$)

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้ศึกษาได้เกิดแนวคิด
 ที่จะนำเอาหนังสือการ์ตูนมาใช้เป็นสื่อประกอบการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ เรื่องโอบวาท 3 สำหรับ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อทำให้บรรยากาศในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ดำเนินไป
 อย่างน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจและเสริมสร้าง
 คุณธรรมขั้นพื้นฐาน ในเรื่องโอบวาท 3 อย่างถูกต้อง